

ТИЖНІК - REVUE HÉBDOMADAIRE - UKRAINIENNE - TRIDENT

Число 20, рік видання II. 28 лютого 1926 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Паризь, неділя, 28 лютого 1926 року.

«Завдання, що їх ставить життя перед кожним з наших еміграційних осередків, - писали ми ще в одному з перших номерів «Тризуба»*), часто мають не місцевий характер, а загально-емігрантський, а то й національний. Поскольки такі завдання гальмуються, постільки на такому стані річей терпить сама еміграція, і та місія національна, яку вона самим фактом свого перебування на чужині мусить виконувати. Ось через це повинен бути покликаний до життя авторитетний громадський орган, що взявся б за налагодження справ загально-емігрантського характеру і завершив би організаційні освітнення української еміграції».

Справді, в сфері тільки чисто емігрантських інтересів, при всій ріжноманітності умов перебування еміграції в різних країнах, при всій розбіжності думки, єсть питання, що всюди мають поважне значіння і виходять далеко по за межі місцевого життя. Справді, правна охорона еміграції, визнання української національності, воля руху в одній країні, і полегшення переїзду з держави до держави, допомога академичній молоді, підшукання посад абсолівентам вищих шкіл, забезпечення роботою, поміч в розшукуванню її та допомога організацією праці - ці питання всюди однаково даються в знаки нашим людям і вимагають свого полагодження.

*) Див. «Тризуб», ч. 3.

От одбувається нарада в Женеві, що зачіпає і справу біженців з території бувшої Росії. Зачіпає вона інтереси еміграції ріжних національностей — і азербайджанців, і горців Північного Кавказу, й грузинів, і українців. А тим часом, як ми довідалися, тільки з одної країни подано тамошнім об'єднанням української еміграції до Женеви відповідний меморандум. А де решта? Ми не чули, щоб аналогічні заходи було пороблено центральними органами нашої еміграції в інших землях.

Справа вимагала координованого виступу. А його, на превеликий жаль, нема. І це не може, звичайно, не оббитися шкідливо на самих інтересах життєвих нашої еміграції.

А далі, як би не було добре складено меморандум, як би не охоплював він усіх потреб еміграційного життя, як би докладно і переконуюче не обороняв їх, то все ж не може чін заступити живого слова, не може мати того впливу, який на зіbrанню міг би зробити оборонець української еміграції, представник її інтересів, що на місці і роз'яснив би неясне і захистив свої позиції. Немає в нас досі й цього.

Досягти цього — координованих виступів в загально еміграційних справах і систематичної оборони інтересів еміграції нашої перед відповідними міжнародними чинниками, — зможемо ми тільки тоді, коли по всіх країнах еміграція наша буде з'організована і коли ця організація вивершиться загальним в тій чи іншій формі органом.

До цього питання знову і знову підводить нас саме життя.

ОБЕЗЛІСНЕННЯ УКРАЇНИ.

I.

Україна вже здавна відома які країна переважно степова, а не лісова. В час передреволюційний дев'ять основних сухо-українських губерній (Волинь, Київщина, Поділля, Чеснігівщина, Полтавщина, Харківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія) посідали загальну площину 44.107.052 дес., в склад якої входило 4.630.208 десятин або 10,5 % лісу. Коли за нормальний ступінь лісистості прийняти 25 % (пересічна лісистість Європи 30 %), то Велику Україну треба зарахувати до країн на ліс найбідніших (в Європі мають менший % лісів тільки Голландія, Данія, Англія й Португалія).

Руйнація народного господарства України за часів війни й революції не обминула й українського лісового господарства, і нині лісова справа на Україні переживає серйозну кризу. Ліси України перебувають у жахливому стані і, не боючися перебільшення, можна злевністю сказати, що з поміж європейських країн Україна має найбільш зруйновану лісову господарку, навіть коли брати на увагу держави не

тільки західної частини Європи, --- а й усі республіки сходу Європи. Сама націоналізація лісів, в основу якої було покладено добре принципі, виявила себе, принаймні частинно, неспроможною, в організаційно-техничному і економичному відношенні.

Подаємо загальний малюнок сучасного стану лісів на Україні та справи націоналізації, користуючися, між іншим, і відомостями, поданими в місячнику «Земельник» за Листопад і Грудень року 1924 та Березень року 1925 в статтях професорів: Колесникова, Марченка та Гурського.

В сучасних межах Української Совітської Республіки мається 42.437.000 десятин (або 46.362.422 гектари) загальної площині, яка розподіляється так: (в тисячах десятин)

Садибної землі.....	1975,3 або 5%
Рільничої.....	29075,0 або 74,5%
Сіножатів.....	2438,4 або 6,2%
Вигону.....	1570,8 або 4%
Лісу й чагарників.....	3324,7 або 8,5%
Решти.....	653,3 або 1,7%

Крім того, непридатних земель 3.406.650 десятин, що перебувають під болотами, водами, пісками, ярами й інш. Під пісками з'окрема знаходиться до 600.000 десятин, під ярами, крутосхилами й інш. 1.400. 000 дес. (проф. Гурський).

Отже, в межах сучасної Української республіки ліси разом з чагарниками займають всього 8,5% загальної площині і цей невеликий лісовий фонд зараз стоїть перед загрозою дального зменшення. Совітське державне лісове управління не було в стані організувати всі націоналізовані ліси та керувати ними. Державні лісові органи не змогли заадмініструвати й обслугувати дрібних лісових участків, віддалених від більших лісових комплексів та розпорощених серед селянських земель. І ці участки, не маючи над собою господаря (маючи власне тільки намінального господаря), нищилися. До того ж і меж цих участків встановлено не було, й хліборобське населення могло більш-менш безконтрольно поширювати площу ріллі на кошт лісових земель. Відбувалося нищення не тільки самого лісу, а й лісових земель, які без жалю розкорчувувалися. Совітська влада мусіла зрештою вжити заходів до обмежування лісів та до влаштування їх.

Що ж нині уявляють з себе українські ліси?

Загальні природні умови України дають підставу поділити її територію з погляду лісо-придатності на три частини: 1) лісову, 2) лісто-степову й 3) степову. Рішаючим моментом в цім поділі є кліматичні умови, що існують тут в наслідок осередково-суходільного положення України її віддалення від Атлантичського океану, що забезпечує європейські країни вологістю, та її близкості до просторих сухих степів та пустель осередкової Азії.

Північно-західня частина України перебуває, звичайно, протягом цілого року під впливом західнього, північно-та південно-західних вітрів, що приносять з собою тепло й вологість і надають помірності

підсонню цієї частини України. Навпаки, східня та південно-східня частини України перебувають, головним чином, під впливом сухих, влітку горячих, а взимку холодних вітрів східного квадрансу. Затримання вожких західних вітрів Карпатськими височинами особливо відчувається в південній частині України, бо західні вітри, що, проходячи через північно-німецьку низину, мало затримуються північними, порівнюючи не дуже високими узгіррями Карпат — не часто досягають південних частин України, а південні, вищі частини Карпат та Трансильванські Альпи цілком затримують на собі вожкість південно-західних вітрів. З другого боку, Чорне море не виявляє ніякого звохчуючого впливу на підсоння України й якраз чорноморська узбережжна місцевість визначається найменшою вожкісттю — 300-350 мм. річних опадів. Східні ж вітри, що віють з великих суходільних просторів Азії, визначаються своєю сухісттю. Отже, південно-східня й південна частини України мають найсухіше підсоння. У звязку з поступовним зменшенням кількости атмосферних опадів в напрямі з півночі на південь та північного заходу на південний схід спадає у тім же напрямі й лісоприятнісість українських займищ. Це явище змінності характеру займищ у зазначенім напрямі набуває ще більшої означенності й виразності у звязку і з зміною ґрунтових формаций у тім же напрямі. Основні властивості цих ріжких формаций витворилися в процесі перебігу геологичних подій льодовикового й лісля-льодовикового періоду й зараз у північно-західній частині України ми бачимо ліскові, супісковаті та суглинисті лісові ґрунти в межах моренового та зандрового краєвидів та черноземні ґрунти в межах лісового краєвиду. Черноземні ґрунти у звязку з еоловим походженням їх основи — лесу (академик Тутковський) та в звязку з сухістю підсоння нашої сучасної епохи, мають у своїм складі ріжні солі, що не можуть бути виліснані з ґрунту якраз через малу кількість опадів. А лісова рослинність не мириться ні з сухістю, ні з соляністтю ґрунту. Відповідно зазначенним кліматичним та ґрутовим умовам лісистість окремих природніх районів сучасної Української Республіки визначається такими відсотками: Північно-західня, лісова Україна (Волинь, Київщина, Поділля) — 20%, лісо-степова (Поділля, Полтавщина й Харківщина) — 7,5% і степова (решта) — 2,5%.

Але не тільки загальні природні передумови є причиною сучасної малолісості України. Господарська (або, ліпше мовити, негосподарня) діяльність людини за історичних часів не в малій мірі спричинила до особливої малолісості де-яких частин України. У 19 столітті кількість лісів в окремих місцевостях України катастрофально зменшилася в звязку з недбайливістю російського уряду, що не звертав уваги на розкорчування лісів у малолісних місцевостях. Року 1888 було видано зрештою лісоохоронний закон, але він тільки трохи затримав нищення лісів, та надав легальності розкорчуванню лісових площ та виснаженню лісових запасів. Так, протягом 1891-1913 рр. на Україні щорічно корчувалося за дозволом лісоохоронних комітетів по 25.000 дес. лісу й тільки за цей час площа українських лісів зменшилася на 12%, — особливо на Київщині (17%). А раніше викорчувування досягало

значно більших розмірів. Так, по даних Докучаєвської експедиції ліси Полтавського повіту раніше займали коло 34% загальної площини, а тепер 7%, ліси Роменського повіту раніше 28%, тепер 9%, Лубенського повіту — 30%, тепер тільки 4%. А для всієї Полтавщини відсоток лісостистості у 1900 році був 5,5%, в 1909 коло 4%. Отже за 9 років лісистість зменшилася приблизно на 1,5%, а площа лісів приблизно на 30%. Зменшення загальної лісистості України через корчування за останні 30 років можна прийняти приблизно в 1,3% (проф. Марченко) — що відповідає лісовій площі в 700.000 дес. І недивно, що де-хто вважає, що лісистість теперішньої території України була колись не менше 25%, (проти теперішніх 8,5%). Це нищення лісів набрало особливого значіння тому, що воно поширювалося й на ті площини, що належали до ґрунтів безумовно (абсолютно) лісових: пісків та ярів. Корчування торкнулося й тих лісів, що захищали ґрунти від розмивання та від розвідання, тих лісів, які сприяли нагромаджуванню вохкости, затінювали ґрунт, сприяли підвищенню рівня підґрунтових вод, охороняли джерела, ставки, річечки та річки від занечищування та замулювання. У багатьох випадках розвиток ярів, плюндрування родючих ґрунтів, збільшення площ ялових земель було наслідком корчування лісу.

До того ж лісовоє господарство з погляду лісокультурного на Україні взагалі стояло не високо. До революції більшість українських лісів належала приватним власникам, що видно з таких даних. Було лісів р. 1913: приватних 76,4%, селянських 9,7%, міських та інших 1,6% і скарбових та удільних 21,3%. Отже, тільки коло 21% лісів належало установам, для яких не тільки прибуток, а й культура лісу були, як правило, предметом господарчих піклувань. Серед приватних же власників тільки деякі більші власники вели добре лісовоє господарство. А більшість приватновласницьких та селянських лісів було предметом найбільшої експлоатації, тим господарчим об'єктом, з якого легко було взяти ті запаси деревна, що було витворено природою протягом иноді багатьох десятиліть чи цілого століття. А крім запасу деревна в самім лісі, ще й в лісовім ґрунті містилися великі запаси родючого перегною, нагромадженого лісом протягом його життя. Звичайно, використання цих запасів споживчих речевин було можливим тільки при порушенні суцільності самого ґрунту, до того прикритого лісом і скріпленим лісовим корінням; і тому таке використування иноді вело не тільки до виснаження ґрунту, й до цілковитої руйнації продукційної площині — до уворення ялових земель: ярів, неродючих піскуватих облогів або й сипких пісків.

Б. Іванющік.

(*Кінець буде*)

БІЛЯ УКРАЇНСЬКОІ АВТОКЕФАЛЬНОІ ЦЕРКВИ.

В органі Української Автокефальної Церкви в Злучених Державах та Канаді — «Дніпро» (ч. 2 з 16.I.), надруковано цікаву своїми інформаціями статтю «Для висвітлення наболілого питання». Стаття, використовуючи листування між Головою Української Церкви Митрополитом о. Василем Липківським та Архиєпископом о. Іоанном Теодоровичем, освітлює дуже яскравими фарбами відносин большевицької влади до Української Церкви і викриває провокаційно-недостойну ролю цієї влади в справах найдорожчих для віруючих. Уважаємо за доцільне перепрековати згадану статтю «Дніпра» і на сторінках нашого журналу: читач знайде в ній авторитетні відомості про тяжке становище Української Церкви під чужою окупаційною владою, яка не зупиняється ні перед чим щоб розколоти нашу національну церкву і запровадити в життя її каламутство та розбрат. Де-які надшерби, пороблені большевиками в цій справі, урівноважуються тою моральною силлю, і моральною відпорністю, що виявляє наша церква як в постаті керовників своїх, так і живому житті всіх віруючих, що скучились під її покровом. З авторитетних посвідчень Голови Української Церкви видно, що йі менше за все можна зробити закид в «політиканстві». На жаль, цей закид залишається в силі в стосунку до представників УПАЦ — пп. Є. Бачинського і С. Шелухіна. Обидва вони --- уловниважені вищою церковною владою Автокефальної Церкви виключно для представництва церковно-релігійних інтересів за кордоном, дали доказ нерозуміння своїх обов'язків: недостойні їхнього офіційного становища листи цих «достойників», оголошені в «Парижськім Вестнику», свідчать, що гангrena «політиканства» отруєє не тільки ріжних Тарнавських, а й тих, що, залишаючись в лоні неполітичної церкви та ще в ролі представників її, в той же час провадять найбільш безтактне та найбільш обурюче політиканство. «Дніпро» пише:

«До нас надіслано вирізки з видаваної в Київі «Пролетарської Правди», в яких читаємо:

«Іван-же Теодорович, американський архиєпископ, що приїхав з України, відвідавши навіть по дорозі в Лондоні Х. Г. Ракоцького, також уже розперезався. З автокефального органу в Америці «Дніпро» він зробив не то що не Дніпро, й навіть не паршивеньку річку, а канализаційну трубу, через яку течуть усі помії, уся гидата й бруд, скеровані проти Радянської влади».

«Кільки днів пізніше Впресов. Архиєпископ Іоанн Теодорович отримав листа від Найпочеснішого Отця Митрополита Василя Липківського, в якому пишеться:

«....Нашу Церкву ще й досі на зареєстровано й надій на реєстрацію не подають. Навпаки, в останні часи піднято якийсь одвертій похід на нашу Церкву: не тільки другорядні представники влади, а й сам голова нашого уряду, Петровський, на партійному з'їзді в Київі висловився, що наша Церква є ворожа для них організація, що вона роспус-

тила по Україні «гнилу інтелігенцію» і їх країну роскладає, що вона, хоч і зове себе релігійною, а по суті є політична організація...

«....Це після того, коли за 7 літ нашого існування влада, при всіх своїх моживостях, не нашла ні одного факту, щоб говорив про наше політикаство. Що наша Церква, як релігійна організація, є ворожа комуністичній партії, як фанатично антирелігійні — це безумовно факт. Що нашу Церкву, як єдино могутню, намагаються зірвати з середини, придумали для цього й «Обновленську» з наших ворогів, й «Погорілковську» (обновленську ном.2) з наших недоносків, й діяльну (живу ном 2) з наших зрадників — це все так. «Діяльна» вже аж з шкури вилазить, так прислуговується, вже й сама підказує, щоб В.П.Ц.Р. було зліквідовано владою, а функції і всі справи її було передано Яну-шівському, Тарнавському і Ко. — Ale все це ні до чого бажаного для них не приводить. Ми чотось, як ті жди в Єгипті, про яких Мойсей каже, що більш мучили їх, то все більш намножувались вони і вбивались в силу. (Вих. 1, 12). Чи не приходить вже черга цаказу фараонового, щоб топити всіх наших младенців муж. полу в річці..... М. и. нам захидають обвинувачення, що в «Дніпра» якоть яксь ломій й бруд на Рад. владу. Ми позбавлені змоги щось відповісти, бо «Дніпра» до нас не пускають. Може Ви що відповісте... Біда тільки, що не дозволяють нам ніяких зборів, ні Соборів. Вел. Збори вже 4-й раз не могли відбутися, вже й уловноваження на сучасний склад В.П.Ц.Р. скінчились, а Зборів не дозволяють.... але всі Окр. Церковні Ради надсилають постанови, в яких висловлюють довір'я сучасному складу В.П.Ц.Р..... А все таки наша Церква зміншується й поширюється....»

«Отримавши цього листа від Найпочеснішого Отця Митрополита, Впреосв. Владика в листі до Отця Митрополита написав:

«Тепер перехожу до справ, порушених Вами в останньому листі. До мене стаття «Пролетарської Правди» — «Заклопотана Автокефалія» була прислана із другого джерела. Що ж по суті можу сказати? Ніколи наш часопис спеціально не займався Радянською Владою і не думає займатися. Коли ж де які повідомлення неприємні для неї мали місце, це тільки як інформації, при тому інформації загально поширені в місцевім громадянстві. Не містити їх, значить творити у себе обвинувачення, які сплющаються на нас, що ми не релігійне явище, а прикрита большевицька спроба розвалити церкву, — в даному разі мається на думці церкви греко-католицька, — потверджувати підозріння, що я захожуся в тайнім контакті з тою владою, бо ніколи наш часопис не містить новинок з жистя «по за Збручем». Своєю поведінкою стверджувати такі обвинувачення і мовчанкою обходити їх — значить тут підтримати всяку можливість свого існування і розвитку.

«Перебуваючи на Вкраїні, як до влади, до радянської системи керування, я завжди ставився лояльно. З моменту приходу її я ніколи не брав участі в жадних виступах проти неї, (з 1920 р.). Це я робив не тому, що поділяв комуністичні погляди, мене про це ніхто і не питав, бо знали, що цього не може бути, а тому що це є необхідний висновок моєї системи релігійного світогляду. Церква, взагалі Християнство, по моєму глибокому переконанню, як об'єкт свого діяння мають не

державно-соціально-економічні переходові форми того життя, а внутрішню суть його. Завдання Церкви не боротися з певною формою во ім'я другої, «кращої», а кожну форму переймати духом християнства, перетворюючи непомітно саму суть того життя і даючи можливість під благотворними впливами християнства витворювати все нові і нові форми. Форму, яку приніс комуністичний рух, я не вважав безнадійною, що до можливості живих впливів християнства на життя, тому і органично прийняв її, старався себе і свою діяльність до тої нової форми пристосувати, аби дати можливість далі і далі продовжуватись живим впливам Христа і Його святих заповітів на життя. З таким моїм перееконанням цілком годиться і заповідь про лояльність всякій переходовій формі влади, яку знаходимо в Святому Письмі.

«З моїм переїздом до Сполучених Держав, я необхідно став поред новими формами життя, перед новою владою, взагалі новими нормами. Своїй перееконання, свій наведений погляд я просто переношу на новий ґрунт. Тепер в мене обов'язки лояльності до законів Сполучених Держав, в сфері моєго діяння я тепер вважаю себе покликаним нести Світ Христовий і ним освітлювати нову царину. Висновок: Укр. Прав. Церква в Америці, яка знаходиться в цілком відмінних умовах од своєї Матері в старім краю, має до діла з цілком новими і відмінними явищами, не може рішуче і цілком виявляти природно погляди, настрої, такі ж самі як у Матері Церкви в відношенні до зовнішніх умов свого життя. У Матері Церкви є обов'язок лояльності до Радянської Влади, у її дочки в Америці і Канаді до республіканської влади Сполучених Держав Америки і до монархично-конституційної влади Англії. Вимагати од нас лояльності до Радянської Влади, значить вимагати неможливого, вимагати лояльності до форми, з якою ми не маємо ніякого діла, не маємо жадних сполучень, більше, вимагати того, що рішуче нам пошкодить. Я думаю, що Радянська Влада має право сподіватись лояльності од Української Православної Церкви, яка знаходиться в районі її діяння. Справедливість дійсна, не готентотська, встановлює те ж і для влади Сполучених Держав і Канади. Влада цих держав має право сподіватись того ж і од нашої Церкви на їх території. Коли Радянська Влада, маючи на руках докази нелояльності нашої Церкви їй, а лояльності другому державному тілу або напрямку, не зупинилася б перед певними репресіями, того ж можна було б сподіватись і од влади Сполучених Держав і Канади. Коли стаття «Заклопотана Автокефалія» споминаючи про наш орган «Дніпро», в претензії, що ми вільно порушуємо питання з обсягу Радянської Влади і немов би це є знак нелояльності Укр. Прав. Церкви, ми одверто кажемо, що визнаємо свій обов'язок лояльності тільки до уряду країн, в якій перебуваємо. Українська Правосл. Церква на Вкраїні має обов'язок лояльності до Радянської Влади, ми в Америці і Канаді того обов'язку не маємо. За наші виступи Українська Православна Церква на Україні не може відповісти, бо ці виступи продиктовані цілком відмінними обставинами, яких Укр. Прав. Церква на Україні не має. Правда, можуть сказати, не йде мова про лояльність, а про те тільки, щоб все неприємне, що торкається Рад. Влади, оминати. Видаючи свій часопис, ми не маємо сво-

бідних капіталів, часопис підтримується жертвами і підпискою тисяч наших вірних. Не ми означаємо в цілому фізіономію часопису, а ті тисячі. Їх ідеологію і настрої часопис виявляє і постільки зможе існувати, поскільки ці настрої відбиває справедливо. В цьому пояснення, чому ми не можемо обминути того, чим всі інтересуються, чому ми не можемо давати інакшого освітлення, чим яке витворене загальною опінією.

«Коли ми не маємо обов'язків лояльності до Рад. Влади, за собою в Америці і Канаді, а ми її по вище наведеним міркуванням рішуче не визнаємо, все ж могла б нас прихилити до неї певна віячність, як би відношення того уряду до Матері Церкви було справедливим, було дійсно збудоване на принципі цілковитого відокремлення держави од Церкви і чистого невмішування в чисто церковні справи. Того на протязі всього існування нашої Церкви ми не бачимо. Статут Церкви от вже п'ятій рік не реєструється, необхідних зборів, чисто церковних не дозволяється, Церква весь час тримається в тяжкому стані нesправданих підозрінь, вражіння немов би навмисно твориться все, аби викликати настрої незадоволення. Тактика, цілком не нагадуюча принятих принципів відокремлення Церкви од держави, скоріше це є спроба просто, силою кулака, росправитись, задушити Церкву.

«Так в очах наших вірних, в очах цих тисяч, які об'єднуються під покровом нашої Церкви, стоїть справа з поглядами на відношення Рад. Влади до нашої Церкви. Ми не маємо рішуче змоги спростувати такі погляди. Рад. Влада не дає нам своїм несправедливим відношенням, жадно нагоди спростувати їх інакше до неї поставитись.

«Це є наш погляд на справу, порущену Вами. Церква наша в Америці і Канаді вважає за свій обов'язок і обов'язок святий і неодмінний, перебувати в незламаній єдності віри, догматів, канонів, взагалі всього, що є суттю нашої Церкви, за все це, за всі виступи наші, що торкаються тої сутті, відповідає і Мати Церкви, бо в цьому ми діємо в нерозривній єдності з Ней, на наші ж погляди на Рад. Владу, чи на будь що, що далеке від зазначененої сутті нашої віри, Укр. Прав. Церква на Україні не може відповідати. В цьому ми не діємо в єдності з нею, бо залежимо в цьому від цілком відмінних умов. Матеріялісти всіх напрямків, і без сумніву Комун. Партия, яка складає уряд України, визнають за встановлену аксіому, що «чоловік є продукт оточуючих його умов», отже Рад. Владі дуже легко зрозуміти, що і ми в своїх поглядах «єсть продукт» американських, так відмінних од маючихся на Україні умов, і що робити за наші погляди винною нашу Церкву на Україні неможливо»

14-ий З'їзд РОСІЙСЬКОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

14-ий з'їзд РКП скінчився, але його наслідки дають себе відчути у всіх ділянках життя С.С.С.Р.

Цей з'їзд знаменує собою певний етап у розвитку РКП й цілої

большевицької імперії. На з'їзді виявилось, що «тройка», яка правила до недавнаsovітською державою (Сталін, Зінов'єв, Каменєв) розпалається, як і багато інших тріумвиратів в історії людства. Роспад стався не тільки через внутрішню боротьбу за владу, але й з причин ідейного характеру. Члени «тройки» на самому з'їзді виступили, як політичні вороги: проти головного референта Центрального Комітету партії виступили Зінов'єв і Каменєв.

Які ж підстави цієї боротьби в теплому товаристві «наслідків Леніна»? Всього рік тому ці самі люди з піною на губах мішали з болотом Троцького, коли той висловив свої сумніви щодо соціялістичного характеру большевицької революції і вимагав більше думки в партії. А тепер охоронці «заповітів Ілліча» самі посварилися між собою як раз на ґрунті толкування писань Леніна.

14-ий з'їзд дає нам дуже яскравий образ боротьби утопізму з опортунізмом. Революційний утопізм тісно звязаний з опортунізмом. Большевізм поставив собі ціль, яка не може здійснитися при сучаснім господарськім і культурнім стані сходу Європи. Засобом заведення комунізму на сході большевізмуважав всесвітню революцію. Московський большевізм потерпів поразку і в середині і на зовні.

«Всесвітня революція», як відно забарилася. А внутрішня еволюціяsovітської держави загрожує втопити в «дрібнобуржуазнім» селянськім морі всі широкі заміри московських реформаторів. «Есть отчего в отчаянье прийти». Сам голова Комінтерну Зінов'єв побачив нарешті, після 8 років соціального експерименту, що капіталізм в С.С.С.Р. не тільки не загинув, а що далі, то більше вкоріняється. В своїй книзі про «Ленінізм» Г. Зінов'єв писав:

«Хіба в наших державних трестах, в їхніх операціях, в системі їхньої роботи, в їх оточенні і т. і. немає елементів капіталізму? Хіба робітники, селянє, народ, не бачуть, не відчувають цього? Хіба не почують робітники всього фальшу, як що ми будемо їм говорити со-лоденькі фрази про те, що це є соціалізм?»

Зінов'єв безнадійно оцінює положення так званого комуністичного хазяйства:

«Нам, — пише він у названій книжці, доводиться робити додаткові уступки якраз капіталістичним елементам господарства».

Цей той фон, канва, на якій інші члени комуністичної опозиції вишивали свої взори під час з'їзду РКП.

Прихильник Зінов'єва комісар фінансів Сокольніков, очевидно, на підставі власного досвіду, говорив на з'їзді, що у всіх областяхsovітського господарства панують капіталістичні відносини — в зовнішній торговлі й у внутрішній, в державному банку і в фінансовій системі. Сокольніков не вірить в соціалістичні можливості в С.С.С.Р. Він просто заявив у своїй промові:

«Значні неуспіхи, які ми маємо на економичному фронті, почавши з осени, сталися якраз через переоцінку наших сил і соціалістичної дозрілості, через переоцінку можливості для нас, для державного господарства керувати народнім хазяйством» («Правда», 29.XII.25 р.).

Такі в своїй основі погляди комуністичної опозиції. Про опози-

ціонерів писав московський комітет РКП до всіх членів партії, що їхньою головною рисою являється «заперечення соціалістичного характеру державної промисловості і невір'я в можливість соціалістичного розвитку кооперації» («Правда», 20.XII.25 р.). Опозиціонери, це «Хомі невірні». Вони не вірять уже (раніше вірили) в соціальне чудо і застерігають з'їзд перед ілюзіями, перед самообманом, що «на Шилці все гаразд», що все само собою йде до комунізму.

Що ж пропонувала опозиція комуністичному з'їзові? Вернутися до капіталізму справжнього? Скасувати диктатуру? Нічого полібного. Опозицію налякає «мужик». Мужик натискає й на саму компартію, добивається права вступу в цю касту, щоб і собі вливати на державну політику. І в наслідок цього процент «робітників від варшту» в партії знизився за минулій рік з 40,8 проц. до 37,5 проц. Опозиція проектує: збільшити проц. робітників у партії до 90 проц.

Як казав Зінов'єв, вже 1 1/2 роки між членами бувшого тріумвірату йшли внутрішні суперечки, але про це партія не знала. Ці спори торкалися головним чином політики партії на селі. Опозиція хотіла б і надалі взяти під свою протекцію комітети незаможніх селян. Де-хто з опозиціонерів висловлювався так, що треба безкінних селян на-ділити кіньми, відібравши їх у куркулів та у середняків. Але ці й по-дібні вимоги опозиції зустріли на з'їзді рішучу одесіч. Більшість РКП хоче орієнтуватися не на сільську голоту, а на середняка. Що перед з'їздом московська газета «Деревенский комуніст» писала: «Тепер один середняк для партії дорожчий, чим 10 незаможників» (I.XII.25 р.).

Всупереч методам воєнного комунізму, які радять уживати «потрохи» опозиціонери, вся компартія визнала, що потрібні державі ба-гате село. Компартія зовсім не боїться крилатого слова, зверне-ного до селян - «багатійтє».

До з'їзду опозиція не мала змоги писати про свої погляди, не мала права устно агітувати. Дуже кумедно чути, що на з'їзді Зінов'єв і Каменев, які раніше за дискусію, підняту Троцьким, домагались його виключення з партії, тепер добиваються права дискусії для себе. Каменев апелює до свободи слова в межах партії і заявляє, що коли цього не буде, то це частина партії «катастрофічні наст-лідки».

З'їзд компартиї робить враження якихось догматично-богословських диспутів сколастиків, які змагалися в середні віки за толкування Свя-того Письма. Те сталося з писаннями Леніна. Кожний із промовців старався показати свою начитанність в Ленінському талмуді і лідісно цитати з Леніна з успіхом слухали і тим і другим, хоч все ж краще ци-тували опозиція. Але діло, очевидно, не в цитатах, а в живих інтересах. Навіть жінку Леніна, Крупську, яка пристгла до опозиції, Сталін обра-звив нечеснimi словами, назвавши все те, що вона говорила. н і с е н і т-н и ц е ю («сущая чепуха»). Опозиція звертала увагу на ту небезпеку, яка загрожує комуністам з боку буржуазного переродження. Зінов'єв висував гасло р і в и о с т и, яке йому вчувається з села. Але промовці більшості назвали це порожньою демагогією. Сам Сталін під однодушні

оплески більшості з'їзду роз'яснив, що «ніякої рівності бути не може, поки є класи і поки є праця кваліфікована і некваліфікована. Не можна грatisся фразами про рівність, бо це є грою з огнем». («Правда», 29.XII. 1925 р.).

Так ліквідується потроху п'єнінська ідеологія «грабуй награбоване». Цілком розуміємо крик наболілого серця голови III-го інтернаціоналу на з'їзді, який вказав, що «треба рішити питання, куди ми йдемо».

Так, голова організації, що мала запалити цілий світ, н е з на є, к у д о ю й т и. Може знає правдивий шлях до комунізму Сталін? Дійсно, Сталін, цей темпераментний грузин, робить вигляд, що він знає, куди вести партію, але він про себе міг би сказати словами відомого Булянже: «я не знаю, куди йду, але я йду туди рішуче».

Подивимося, що ж говорила на з'їзді більшість.

Для більшості не існують ті «прокляті питання», які мучать Зінов'єва і Ко. Комуністичній більшості все уявляється в найкращому світлі. Зінов'єв лякав компартію середняком і куркулем. Але Зінов'єву Сталін зараз же прочитав цитату з Леніна:

«Як що нам треба підняти пролукційність нашого селянського господарства, то ми повинні числитися в першу чергу з середняком». «Комунізм», «всесвітня революція» для сталінців - це журавель у небі. А реально під ними живуть міліони селян і робітників, яких революційними фразами не нагодуєш. Сталінці знають, що н е п це в своїй основі капіталізм, але чому для комсомольців молодшого віку не назвати це соціалізмом? Сталін бачить зрост приватнівласницьких відносин на селі, але ж і куркуля і заможненського середняка можна з успіхом назвати «совітськими селянами», і все буде гаргзл. В своїх уступках селянам Сталін доходив до того, що перед з'їздом у розмовах з т.зв. селянськими кореспондентами не відкидав принципу приватної власності на землю, а його прихильники в Грузії навіть проповідували денационалізацію землі.

Сталін - це представник опортунізму, він поставив собі ціль --- за всяку ціну удержатися при владі, хоч би довслоя відкинути всі поперецьні ідеї й клічі комуністичної партії. Вся партія Лєдіна стоїть на цій позиції окрім кількох десятків прихильників Зінов'єва, серед яких тепер зроблено «чистку».

Для характеристики загального «ліквідаторського» настрою комуністичного з'їзду слід навести «голоси з місць», які чулися під час промови Каменєва. Він питав у з'їзду, кому на користь пішло дозволення найчятої праці на селі - куркулеві чи середнякові. Відповідь почув: «середнякові й біднякові». Мотив той, що тепер бідняк має право найматися до багатшого селянина і де-що заробити.

Каменєв протестував проти прикрашування «Непу», проти замазування суперечностей, які існують між селом і комуністичною партією. Тактику Сталіна, який готовий на ширші уступки капіталістичній «стихії» в С.С.С.Р., Каменєв влучно охарактеризував, як «сползані», зсування вниз з захмарних височин комуністичної утопії.

Опозиція не перемогла та й не могла побідити на з'їзді. Вина її

Й біда полягає в тім, що вона сама не знає, чого хоче. Вона чує навколої невдоволення політикою компартії, невдоволені якраз колишні підпори большевизму — городський неквфаліфікований пролетаріят і сільський бояцький елемент (люмпен-пролетаріят); але опозиція не дає якої будь позитивної програми. Вона обмежується критикою політики більшості, а від себе дає дики проекти «чорного переділу» на селі. На це навіть «український патріот» (по характеристиці Калініна), Каганович заявив, що часи піддбровання до інстинктів мас минули, що тепер треба викликати до життя організуючі сили села, а не руйнуючі. Каганович похвалився перед з'їздом, що «українське селянство більше, ніж в інших районах союзу, виділяє елементи куркулівства» («Комунист» 23.XII.25 р.).

В дебатах опозиція показала повну свою нікчемність. Але й більшість не має ясної думки в погляді на ситуацію. Голова Укр. Ц.В.К., Петровський, пробував пояснити поведінку опозиції персональними незгодами з іншими кервониками комуністичної політики. Це пояснення занадто просте, а тому й неправильне. Окрім можливих особистих порахунків, є причини характеру ідеологічного, їде боротьба революційного утопизму й опортунізму. Опартунізм переміг у компартії з моменту заведення «непу». Перемагатиме він і далі, аж поки політична самоорганізація мас не повалить цієї влади, яка «для лакомства нещасного» зраджує й заперечує всі свої принципи.

З цього боку значіння 14-го з'їзду величезне. Цей з'їзд наочно показав, що РКП не має авторитету. З голови комінтерну Зінов'єва та з фактичного голови совнаркому Каменєва на з'їзді присутні глузували. Авторитет Троцького пропав уже давно, на з'їзді він мовчав, як утоплений. А який авторитет із Сталіна? Його тактика нагадує танець між кінжалами.

Голе насильство, затикання рота інако думаючим, заслання і виключення з партії панує в РКП. Організація, яка не має свободи думки, не розвивається. РКП живе догматами, які виложені в лисаннях Леніна. Але життя ширше, ніж сектантська обмеженість «ленінізму».

Можемо радіти, що ортодоксальний «ленінізм» розпадається. Ясний світогляд-це перша передумова успіху в політичній боротьбі. Больщевізм у своїй сучасній стадії не знає, кудою йти, він стоїть на роздоріжжі, осувається по інерції. 14-ий з'їзд РКП показав, що ліквідація цього режиму недалеко. Сили суспільства переростають ту огорожу, яку нагородили большевики. Віримо, що до моменту ліквідації комуністичної імперії, всі політичні групи українські на Україні й на чужині сущі належно підготуються, щоб виявити максимум енергії для відбудови незалежної Української Республіки.

Н. Ч-К.

З НАШОГО НЕДАВНЬОГО МИНУЛОГО.

(Є. Чикаленко. «Спогади» 1861-1897 р.).

Я не маю наміру писати критичний етюд з приводу тієї книжки, наголовок якої навів вище, а тим більше «рецензій» на неї. Це зроблять, а почасти вже і зробили інші. Мені хочеться поділитися з читальниками де-якими почуваннями, думками, що виникли у мене причитанню «Спогадів» Є. Чикаленка. А в цьому ж полягає найбільш важливий чин всякої книжки. Чим більше вона викликає думок, чим більш ворушить душу читальника, тим самим вона осягає найвищої своєї мети...

Мені здається, що мало у нас книжок вийшло таких, які могли б в цьому відношенню зрівнятися зі «Спогадами».

Перші іх два сшитки відносяться по періоду 1861-97 р., себто того, на протязі якого відбувалося найзліша русифікація та денаціоналізація України. Ця денаціоналізація в найбільшій мірі захопила заможні верстви нашого українського суспільства, а саме ті, які в більш щасливих націях завжди ведуть переднаціонального життя. Є. Чикаленко, як він сам себе характеризує, був «буржуєм, або навіть феодалом», себто належав конче до тих верств, які у нас на Україні найлегше губили національне обличчя... Чому ж він на протязі всього свого життя «буржуя та феодала» залишився левним та послідовним українцем, що не тільки сам виконував свої обов'язки відносно нації, але постійно та ретельно спонукав до цього інших?...

Я вже не кажу про наші старі козацькі та старшинські роди, які за цей період майже цілком загинули, як національна творча сила і не підіймалися вище романтичної «малоросійщини» та й то найбільше «по п'яному делу». За той же час з глибини народної стихії зростали нові сили, підіймалися на верхні щаблі нові роди, серед яких були такі видатні по індивідуальній талановитості, як Харитоненко, Терещенко, Пащенки і т. і., і всі вони пливли в загальній течії русифікації і не тільки не приносили ніякої користі для національної справи, але навіть систематично їй шкодили. Досить для цього нагадити, що І. Харитоненко на прикінці свого життя заснував на свої кошти у Сумах не більш, не менш, як.... «кадетський корпус», за що й отримав титул комерційного радника.

Сам Є. Чикаленко пробує дати відповідь на поставлене питання в тому зміслі, що його життя все до часу свідомості було позбавлено денаціоналізуючих впливів родини і цілком природно, що це мало значіння, але по за всім тим це пояснення всього питання не розвяззує. Де що до цього придають також і особливе оточення молодих літ та зменшенні впливів міського життя. Мала значіння також і місцевість, в якій зростала свідомість нашого автора, бо він постійн згадує, скільки свідомих українців того часу дала Степова Україна, з її безмежними степами, з її віддаленістю від русифікаційних центрів. Але по за всім тим все ж таки головною причиною залишається нерозгадана і досі

таємниця індивідуальної вдачі, індізідуальної совісти, яку наш народ так влучно та поетично визначає: «то так мені Бог дав».....

Коли ж потім національний шлях автора остаточно викристалівся, коли він в своєму життю пішов по цьому тернистому та невдячному шляху, залишаючись своєрідним «уніжумом» українського «буржуя та феодала», бо товаришів з його верстви він на протязі всіх своїх «Спогадів» називає тільки окремими одиницями, те ж добре відомими, то в цьому періодімо увагу звернуло те, як мало перешкод зустрічав автор для своєї праці. Перешкод так мовити персонального характеру, а не суспільно-політичного. Суспільно-політичні були остильки велиki, що навіть для опублікування самих спогадів треба було пережити дії революції.

Припускаю, що при тій «скромності», яку автор спогадів виявляє на кожній сторінці, яка так характерна для його манери писання, він може не свідомо затушовувати ці, персонального характеру, перешкоди національної праці за часів царату, але я певен того, що кожний читальник «Спогадів» так саме, як і я, нарешті приходить до думки, що це ж міг родити кожний з наших українських громадян і особливо з тієї верстви, до якої належить автор. Це не вимагало ніякого великого героїзму, це не перешкоджало господарчій ліяльності, це навіть не перешкоджало систематичному та все зростаючому поліпшенню доброту, як про це свідчить і сам автор в своїй книжці.

Тим часом «Чикаленки» рахувалися у нас одиницями, а весь загал йшов по тій нахилій плоші, яка завела і нашу батьківщину в прирву большевизму. Большевицька революція розгорощила у нас на Україні однаково, як зайдів російського походження, такі своїх феодалів і буржуїв, що ганебно залишили свою націю і так ганебно забули, «чиї вони діти»... Немезида історична одним замахом викинула все цесміття з рідної землі, а разом з тим постраждали і «Чикаленки», які про те мають велике моральне задоволення писати свої спогади...

А що можуть написати всі інші?...

Відносно історичних подій уявляється цілком мрійним та зовсім здивим припущення на тему, «щоб то воно було, аби все раніше робилося інакше»? Тим часом, коли ми, читальники «Спогадів», стоїмо перед зруйнованою в щент нашою батьківчиною, то думки цього порядку мимоволі лізуть до голови. Всі ми знаємо, яку все ж таки відпорну силу большевицької революції виявila Україна. Вона самою останньою серед народів бувшої Росії склала зброю перед червоною Москвою... Та чи і склала вона її навіть і тепер? І коли конче на Україні утворилася така відпорна сила, то багато в цьому залежало також і від тій праці попередніх національно-свідомих сил, активність яких описує в своїх спогадах наш автор. Ні для кого не таємниця тепер, що в значній мірі праця ця фінансувалася тими одиницями з нашої заможної верстви, як таким чином давали можливість хоч так-сяк її провадити. Так осільки ж в ширшому маштабі вона могла б переводитися, коли б замісць одиниць у нас були сотні, або навіть, як у інших націй, тисячі? Тільки тепер, оглядаючися на минуле, ми можемо по дійсній варостості оцінити значення та громадську роль таких, повиразу одного з наших

політичних памфлетистів, «пачтальонів», — які, організуючи приватні економічні підприємства, прибутки з них направляють також на національні цілі.

Вся найважливіша частина «Слогадів» присвячена описанню тієї праці, що провадило наше свідоме громадянство над відродженням української ідеї. Праця була ріжноманітна та всебічна, але вже одна кількість фамілій та імен, що приводить автор, показує на те, оскільки вона була обмежена по своїму маштабові, оскільки, порівнюючи, малі шари населення України вона захоплювала. А поруч з тим йшов на широченну «імперську» скалю процес денационалізації, якому служили і церква, і школа всіх ступнів, і адміністративні органи, якому також допомагала фінансова та економічна політика, що являлася матеріальною базою цієї денационалізації. Поруч з тією муравлиною працею збирался коло національного прапору окремих, все ж таки, одиниць, хоч вони з кожним роком рахувалися вже сотнями, йшов також колосальний процес викидання фабрикою русифікації денационалізованих елементів і, що вже зовсім було жахливе, — цей процес все глибше захоплював народні селянські маси. Україна йшла на національну смерть, від якої її в перший раз врятувала перша революція і від якої її спасла на завжди друга.....

Тому кожному з наших українців, хто по засвоєному нами здавна звичаю, мавпуючи росіян, ремствує на революцію, я б дуже радив уважно прочитати «Слогади» Е. Чикаленка. Порівнявши те, що було так ще недавно і що тепер є, зони б з належною пошаною відносилися б до «революції».

Вони б набралися в «Слогадах» ще більшої віри в остаточну перемогу української ідеї.

К. Мацієвич.

Подебради

6. 11. 26 р.

ДУМКИ ЕМІГРАНТА.

(Перед конференцією Міжнародного Бюро Праці в справі допомоги біженцям з бувшої Росії).

Маємо відомості, що в Парижі недавно відбулося зібрання громадських емігрантських російських організацій, на якому обговорювалися питання, звязані з майбутньою конференцією Міжнародного Бюро Праці в справі допомоги біженцям з бувшої Росії.

Конференція має відбутися в кінці лютого б. р. в Женеві.

Довідуємося ж рівно про те, що на згадану конференцію крім народів, які входять до Ліги Націй, запрошено рівно ж Німеччину, Сполучені Держави Півн. Америки і..... С.С.С.Р.

Конференція ця в справі допомоги біженцям з бувшої Росії має

обговорити цілу низку питань про допомогу матеріальну, правну та інше тим тисячам і десяткам тисяч осіб, які в боротьбі за найсвятіші права свого народу — жити вільним і незалежним життям — покинули свій рідний край.

Справа почесна, гідна попертя і вдячности, але.... при чому тут С.С.С.Р.? Гадаємо, що конференція в справі допомоги біженцям з б. Росії не бере на себе завдання примирити еміграцію з С.С.С.Р.; а коли так, то вийшло якесь непорозуміння, якась помилка, яку треба виправити.

Представники С.С.С.Р. не мають що робити на згаданій конференції, а тому на ній не може бути їм місця. Тим більше, що по відомостям, які ми одержали з Женеви, на конференції мають бути висунені питання про те, щоби кожна держава по можливості давала засоби в загальний фонд Ліги Націй на справу несения допомоги емігрантам.

Може й це ще запропонується сучасному С.С.С.Р.?

Немає жадного сумніву в тому, що «опіку» над еміграцією взяли б на себе сучасні керовники С.С.С.Р. досить охоче, а особливо п. Дзержинський, але гадаємо, що не цієї «опіки» хотіла б Ліга Націй для біженців з б. Росії.

Другою не менше важливою справою, на яку належало б звернути увагу, є справа свідоцтв ідентичності, або «нансеновських паспортів», на які мають бути замінені теперешні документи нашої еміграції. Слід звернути увагу на те, що в тих документах, які мають наші емігранти, досить часто замісць «українець» фігурує «росіянин», «бувший підданий російської імперії» «національності російської з походження українського», а часом назіть і «національності не определеної» (nationalité indeterminée.) або щось в тому дусі.

Чи має й це перейти в нансеновські паспорти?

Адже відомо, що в поділі на національності емігрантів з б. Росії фігурують лише росіяне і вірмени; а решта: українці, білорусини, грузини та інші — оминаються. Які наслідки од цього окрім кривди й несправедливості?

В Польщі нансеновські паспорти почали видаватися, але видають їх лише тим емігрантам, які виїждають за її межі, без права повороту, і без зазначення національності емігранта.

Конференція Ліги Націй повинна виправити цю помилку, бо гадаємо, Ліга Націй не повинна б толерувати примусового надавання чужої національності, бо ця остання не надається згори, а носиться в душі і крові.

Український емігрант, який як росіянин, виїждає до інших країн, мусить знову доводити свою національну принадливість, щоб не потрапити під опіку російських організацій, а тим самим не втратити тих привileїв, які українська еміграція здобула собі на чужині.

Слово «росіянин» сьогодня вже не надається для того, щоб ним як колись об'єднувати представників різних народів та держав, які повстали на руїнах колишньої Росії. Це мусять зрозуміти учасники цієї недалекої конференції в Женеві, бо Ліга Націй повинна визнавати права на існування за всіма народами.

Самі паспорти, на нашу думку, а гадаємо, що і на думку більшості, мусіли бути екстериторіальні і довготермінові.

Екстериторіальність не звязувала б емігранта з місцем, дала б йому право вільного проїзду, хоч би на теренах тих держав, які входять в склад Ліги Націй, дала б йому можливість уникнути багатьох труднощів, з якими зустрічається він при виїзді тепер чи то на працю, чи то на студії до інших держав.

Більшість погодиться з нами у тому, що щість місяців або рік термін, на який видається нансеновський паспорт — термін за короткий.

Підемо далі, торкнемося матеріального стану нашої еміграції і постараємося вгадати тут думки нашого емігранта і його побажання.

Живемо в тяжкі часи. Більшість держав переживає кризу господарчу, терпить від безробіття. І все це утруднює становище нашої еміграції, роблячи його не тільки тяжким, але і часами розочаруваним.

Представники Ліги Націй в бажанню допомогти нашій еміграції до цього часу знали лише один шлях: масове перетранспортування наших емігрантів з країн, в яких відчувається безробіття, в ті землі, де є брак робітника.

Таким способом з одної Польщі, напр., до інших країн до 1926 р. було відправлено біля шести тисяч осіб, в тім .. до 3.400 українців. Загалом кажучи, представництво Ліги Націй в Польщі задоволило лише невеличку частину потреб української еміграції. Було багато бажаючих виїхати до Аргентини, Бразилії, Канади, але справа виїзду до цих країн до цього часу не з'ясована.

Ta крім того, цей єдиний поки що шлях допомоги нашій еміграції, на нашу думку, не вистарчає. Не всі емігранти відповідають тим вимогам, які ставляться до них, що виїжджають до інших країн на заробітки, не всі мають відповідне здоров'я і т. д. І це властиво змушує багатьох залишатися на місці, як там не тяжко, і не дає їм можливості користуватися з єдиної допомоги, яку радо уділяє представництво Міжнародного Бюро Праці. На нашу думку, представництво Між. Бюро Праці в його ширім бажанню допомогти нашій еміграції найкраще зробило б, коли б стало на шлях У.М.С.А., допомогу якої дівго пам'ятатимуть наші емігранти і власне допомогу в організації праці. Допомога ця виявилася в організації і субсидіюванню ріжних підприємств та ріжного роду майстерень: шевських, кравецьких, столярських, кошикарських та інші. Не дивлячись, наприклад, на те, що У.М.С.А. на терені Польщі вже давно припинила свою роботу, ще й нині існує десять ріжних заснованих в свій час нею підприємств, які дають заробіток певній частині нашої еміграції.

І коли б сьогодні представництво Міжнапр. Бюро Праці стало на цей шлях трудової допомоги, то з цієї допомоги могла б користуватися крім інвалідів і певна частина еміграції, виїзд якої за кордон, до інших держав, з ріжних причин є неможливим.

Варто підкреслити і той факт, що велика кількість нашої академичної молоді не могла користуватися з допомоги цього представництва, а серед неї і абсолювенти ріжних шкіл: інженери, агрономи, лісники, медики та інше, які шукають тільки праці.

Ці наші думки хочемо подати до відома тим, хто братиме участь у згаданій конференції, але ще краще було б, коли б на ній були представники української еміграції, які докладно поінформували б про невеселе життя нашої еміграції та про її потреби.

Емігрант.

БЕЗРОБІТТЯ В ПОЛЬЩІ І НАША ЕМІГРАЦІЯ.

Безробіття, що в останні роки широкою хвилею почало охоплювати де-які країни Європи, докотилося з кінцем минулого року й до Польщі. Досить численні з сотками тисяч робочих фабричні райони, як ось: Варшавський, Лодзький, Катовицький мають змогу дати працю зараз тільки від 60 до 30 відсотків своїх робітників, а де-які й того менше. Офіційні дані виказують за останні дні до 350.000 безробітних — цифра досить поважна взагалі, а для Польщі, як країни селянської, навіть загрожуюча.

Безробіття в Польщі тяжко відбивається на становищі української еміграції, що знайшла там собі тимчасовий притулок. Не дивлючись на досить інтенсивне переливання, на протязі останніх років як російської, так і української еміграції звідси, в Польщу до інших країн старого й нового світу, останньої залишилося тут ще досить багато, і контингент української, наприклад, лоходить до 20 тисяч.

Кільки років маси тутешньої української еміграції перебивалися сяк-так заробітками, переважно по лісних розробках (Біловіжжя, Карпати, почасти Полісся), сільсько-господарських роботах та по фабриках і заводах (цукроварні, цегельні то-що). Тепер ж, коли лісна промисловість майже в цілій Польщі завмерла, а сільсько-господарська та фабрична переживає кризу, еміграція українська опинилася по за можливістю добути собі сякій-такій заробіток.

Знайти працю не можна, а їсти хочеться, хоч би для того, щоб не вмерти. І місцевий Український Центральний Комітет що днія облягається натовпами безробітних, що шукають хоч тимчасового порятунку в парі польських злотих. На жаль, відсутність засобів унеможливлює Комітетові й цю дрібну, хвилеву, але часами так актуальну, піддержку. Після марних відвідин до Комітету та довгого чекання «рішення» справи, — а в цьому Комітет відсутністю бюрократизму похвалилася не може, — стомлені, голодні й зроспачені емігранти вертаються до своїх родин, що часто-густо складаються з кількох душ малечі.

Особливо гостро відчувають сучасний тяжкий економічний стан інтелігентні верстви нашої еміграції, які ще навіть недавно могли найти тут якусь бюрову роботу по ріжних приватних закладах та установах, особливо в банках. Скорочення, викликані конечністю зменшення коштів адміністрації згаданих установ та підприємств, з кінцем минулого року викинули таких працьовників, розуміється, разом з масами тубольців, — на вулицю; і тепер цей елемент, в високій мірі висна-

жений фізично, до тяжкої праці нездібний (хоч і такої роботи дістати не можливо), з жахом заглядає в свою гірку близьку майбутність. — Виїхати б куди? Так куди? Довго провадилися Укр. Центральним Комітетом пертрактації з відповідними чинниками про виїзд бажаючих до Канади, чи Бразилії, але справа далі листувань не пішла і на ньому й зависла. Посуватись далі на захід Європи — там теж не з медом приходиться, і оповідання тих, хто *per pedes apostolorum* втік з сучасних «галер», натурально, вабити не може, особливо фізично кволу інтелігенцію.

Потрібна допомога і то тут, на місці. Не грошова, що може лише тимчасово залагодити гостроту положення, а в широкому маштабі створення можливостей праці еміграції. Розуміється справу такої допомоги не можна втиснути в рамки доброї волі тої чи іншої держави, а вимагає це заходів міжнародніх, бо ж еміграція, як і її первопричини, є нещастям далеко не локальної натури.

Цікаво, що починить в цім напрямку Ліга Націй, яка, ніби то, як ходять чутки, справу допомоги еміграції має знову витягнути на світ Божий з своего архиву.

О. Давидовець.

З ЛІТЕРАТУРНОГО СИТА.

В ч. I «Благовістника» — органу представництва Укр. Прав. Автокефальної Церкви (виходить на французькій та англійській мовах в Женеві) надруковано замітку «Deux Evêques convertis». Підпис під нею така: «E Batchinsky Esq.». Останнє слово (скорочене) в перекладі з англійської означає дворянин. В ч. 180 большевицької газети «Паризький Вестник» надруковано листа, підписаного «с товарищеским приветом Е. Бачинський». Мене трохи спочатку здивувало, що «esquîge» має товариські почуття до тих, хто конфіскував землі дворянські і не одну тисячу поміщиків розстріляв. Але потім, коли я згадав, що Є. Бачинський разом з С. Шелухіним представляють інтереси Укр. Автокефальної Церкви за кордоном, я вирішив, що не маю рації: видно так вимагає всепрощаюча етика християнства. Я зрозумів після цього не тільки Esq. Бачинського з його «товариськими привітами», а й сенатора Української Держави, Міністра УНР С. Шелухіна з його «приймите уверенія», оголошеними в тому ж таки «Паризькому Вестнику»: обое християнє, обое — достойники Авт. Церкви, отже обое, в безмежному своєму всепрощенню, повинні мати і повагу і «привіти» до тих, хто видає «Безвірника», провадить боротьбу з церквою взагалі, а з Автокеф. Церквою з окрема і деморалізує душу нашого народу. Я збагнув більше, бо відчув, що аполітичність Укр. Автокеф. Церкви морально зобов'язує офіційних представників її за кордоном, як осіб іменно не політичних, «дунути й плонути» і іменно в большевицькій політичній га-

зеті на «петлюровщину» і самого С. Петлюру, бо цього вимагає те розуміння своїх обов'язків, що його в християнській смиренномудрості та невтручанні в політичні справи засвоїли і сенатор С. Шелухин і esquire Бачинський. Так, воїстину так, читальнiku. Дивись і втішайся новим тим «образом кротості», що визирає з «Паризького Вестника», і піддай гострій ревізії доцільність палкого обурення, що вилилась з уст Франка під впливом подібних, історично сумованих фактів:

«Ми всі такі. Що в інаших ганьби знак,
І є ми приймасмо, як хліб насущний.
У інших репетат - - у нас добрий;
У інших - - підлій; в нас старшим поступивий;
У інших скажуть просто, існо так:
Безхарактерний, - - в нас лиши простодушний,
Не стало встиду в нас. Ми в супокю.
Упіджимось, ще й горді підготовою».

Поезія в прозі. Сумно за нею: люблю її. На жаль в сучасній прозі мало її знаходжу. Шукаючи за нею, я згадав про те, що часом в епістолярній літературі можна надибати не аби які зразки високого мистецтва: адже *m-me de Sévigné* стала навіть класиком французької літератури за свої славні листи. А листи нашої землячки М. Башкирцевої, що їх тепер студіюють і видають французи. І мої пошукування — не зрадили мені. В ч. 44 за 1925 р. «Української Громади» я захопився до нестягами листом Д. Ісаєвича, особливо таким уступом з нього:

«книги орієнту українських соціалістических партій (?) «Нової України», що виходять у Празі вже третій рік під ред. т.т. Шаповала, Григоріїва, Галагана і розробляє програми, (не один, значить, а кільки) визволення українського народу... і вже фактично створила психично, програмово і фактично об'єднання всього того, що на Трунті визвольної боротьби може за кордоном і в Польщі, Румунії та на Україні (а де поділась Чехословаччина?) об'єднатись»....

Уступ цей свідчить, що у автора його є поетичний хист: у міти і відумувати. Як жалко, що п. Ісаєвича закликано і затверджено науковим секретарем Інституту Громадознавства. Це може фатально відбитися на розвитку його поетичного хисту, бо наука — не поезія в прозі і всяку видумку уміє перевірити. Що іншого «епістолярія»: тут ні з наукою, ні навіть з фактами можна й не рахуватись. Коли пропустити, що наукові студії притлумлять у п. Ісаєвича хист «видумщика» — поета, то наше прозаїчне життя безумовно загубить одну з тих можливостей, що його коли не звеселяли, то розважали. А через триста років майбутній біограф Ісаєвича, коли таїк знайдеться, буде ремствувати на фатальний вплив Інституту Громадознавства що до загибелі поетичних можливостей у секретаря цієї установи. Я вже не кажу про те, що «фактично, і програмово і психично» ми залишаємося через це без того об'єднання, яке буйній фантазії Ісаєвича звязується з «Новою Україною», що ні «фактично», ні «програмово», ні «психично» нікого, здається, крім трьох редакторів її та панів Ісаєвичів не об'єднала.

Врачу, ісцілися сам. Згадавши «Нову Україну» з її певними тенденціями до витворення культури 2 1/2 інтернаціоналу, не можна не згадати про якусь манію редакції її вчити всіх демократизму, правилам національної політики і іншим річам, і все це в тоні докторальної претенціозності та власної бездоганності. Роль цього ментора взяв на себе Н. Григорій, хоч і інші члени редакції, вони й недавні члени Управи зачиненого Гром. К-ту в ЧСР, — не від того, щоб виступити в ролі учителів життя і національного будівництва на «нових підставах». Серія статей Н. Григорія присвячена критиці цілих течій української державної думки та окремих визначних осіб нашого національного руху. Написані ці статті в такому непристойному тоні, що реагувати на них, полемізувати з автором є річчю і недоцільною і неможливою, просто через те, що вони переходять межу елемантарної літературної пристойності. В своїх статтях згаданий автор обвинуває між іншим численну низку наших державних і громадських діячів в антидемократизмі, в недемократичних методах громадської праці, в авторекламі і інших «злочинах» проти нації та демократії. І от цими дніями з'явилась брошура «В громадській справі» (З матеріалів до історії Укр. Громад. Комітету в ЧСР), яка уявляє собою лист, підписаний 16-ма членами бувшого Комітету, отже, співробітниками М. Шаповала, Н. Григорія, М. Галагана по кілька літній праці в згаданому Ком-ті. В цьому листі автори його стверджують в діяльності членів управи:

«Приписування» заслуг за культурні придбання української еміграції своїм особам і безцеремонну авторекламу», «висування своїх особистих заслуг та принижування так само видатної і національно-корисної праці інших людей», «вживання таких способів громадської праці, що «не практикуються ні в одній колективній організації», «неймовірне свавільство», «низькі способи боротьби», «затроювання громадської атмосфери», «деморалізацію і безконтрольну самовладу», «політичний донос», «нездачу розрахунків за найважніший період своєї діяльності» і т. д.

Автори листа занадто довго співпрацювали з членами Управи, щоб не знати своїх керовників. Коли й половина тих закидів, що їх автори листа адресують п.л. Шаповалові, Григорію і Галанганові, одповідають дійсності, то само собою виникає сумнів, що до права їх зокрема Григорія вчити інших тому, в чому він сам грішний. «Врачу, ісцілися сам» — перш ніж інших лікувати. Ця євангельська істина особливо має вагу в громадському житті.

Теорія Вейнінгера і О. Назарук. Коли пам'ять мені не зраджує віденський філософ-природник застрілився власне тоді, коли Назарук побірав науку як молодий студент у Відні. Я припускаю, що Вейнінгер персонально не зустрічався з Назаруком і це фатально відбилося на його теорії про жінок. В своїй монографії «Стать і характер» він ставить жінку нижче від чоловіка і взагалі має опінію про неї не високу. Між іншим закидає їй, що вона «генідно мислить»: на підставі якогось одного факту робить узагальнення, часом несподіване, часом необґрутоване. Для мене ясно, що Вейнінгер змінив би свою

теорію, коли б він мав змогу пізнати Назарука: цей доктор робить узагальнення навіть тоді, коли ніяких фактів немає. В своїй новорічній «Січі», інформуючи про те, «що діється на світі», він таке про Францію виписує:

«У Франції в ся преса — від правої до лівої, — пише, що такий дальший не може бути і мусить прийти нова влада: диктатор або монарх» («Січ», 1. I. 26 р.).

Можемо запевнити читальників «Січі», що так «вся преса» французька не пише. Не тільки «ліва», а й «права». Деякі окремі газети, що правда, зітхають по «твірдій владі», але в кожному разі «монарха» не виглядають. Стоять вони за республіку, народоправство, шукають шляхів і засобів для оздоровлення парламентських і політичних відносин, тільки ж від принципів народоправства не одмовляються. Є у Франції монархістичні газети, між ними «Action française» і «Gaulois» вони справді «пишуть» про монархію і хочуть монарха, — але про це «пишуть» мало не з дня встановлення III республіки. Писатимуть певно ще довго — з таким же успіхом. Дві газети — не «вся преса». Узагальнення — «Генідне».

СІ-ТО.

Хроніка.

З ВЕЛИКОІ УКРАЇНИ.

З діяльності Української Академії Наук.

— Нам'яти К. Лебединцева (математика) уряджено було 31 січня урочисте зібрання з участию представників Київ. Інституту Нар. Освіти, Науково-Педагогичного Т-ва, Академії Наук і Центр. Гуртка учителів-математиків. Були прочитані доповіді В. Йкубського «І. Лебединцев, як творець нової школи», В. Радзімонської та О. Астряба і Дремлюгі «К. Лебединцев, як педагог» і «І. Лебединцев, як громадянин» М. Симашкевича.

— В номенклатурі Академії Наук вілбувся концерт п. Доліва-Соботницького, улантований Культкомісією міськкома Академії. Концертант виконував пісні петровські, порвезькі, баскі, татарські, киргизькі, жидівські то-що. Всі пісні виключали порвезькі, що їх співав Доліва по українському, виконувалися в оригіналі.

— Секція Науково-Організаційної Праці Шкільної при Академії Наук на зібранню своєму застухала доклади: «Основні проблеми «НОШПІ» Нелєха, «Шляхи гуманітарно-гігієнічної оцінки праці» д-ра Кудрицького і «Гігієнічальної праці» проф. Нідгаського.

— Постанови сесії «України». Ми ми вже повідомляли, в Київ 22-30 січня відбулась сесія «Україна».

Сесія ставила собі западто широкі завдання, хотіла «об'ятися необ'ятис», реформувати Академію Наук і т. д. Постанови сесії мають прелімінарно-підготовчий характер. Вони можуть мати силу тільки після того, як їх прийме Нарком-

прос, потім Совнарком, а на прикінці і, найголовніше, затвердить союзний Совнарком. Постанови сесії України цікаві тим, що вони намічають план організації української наукової праці в різних галузях знання і пристосовання його до потреб життя. В позитивних постановах вказуємо такі: вирішено заснувати в Київ з 1 лютого катедру біології сільськогосподарських рослин (акад. С. Вотчал), а з початку бюджетного року (починається з 1 листопаду) катедру (в Київ) західно-европейської культури. В Харкові з 1 березня буде відкрита катедра прикладної ботаніки (проф. Яната). В Київ з нового бюджетного року катедра ботаніки перетворюється в ботанічний інститут, на чолі якого стоятиме проф. О. Фомін. Проектується утворення окремого Інституту пукрової промисловості (у Київі) на чолі з проф. Кухаренко. В Київ відкривається в новому році геологічний Інститут на чолі з акад. Тутковським. Визнано за потрібне утворити в Київ сільськогосподарчу Академію, як навчально-наукову установу з низкою дослідних катедр. Незалежно від п'яго в Харкові вирішено заснувати катедру сільськогосподарської механіки. В проекті утворення Інституту с.-г. механіки з низкою катедр. Справа реорганізації Академії Наук була відкладена, хоч деякі зобольлевичі quasi учени професори і намагались перевести її. Під час засідань плenuma виступав між іншим і проф. Грушевський. Його виступ був остільки присмілив для болиневильських офіційних достойників, що він отримав від них «похвальне слово» і, так би мовили, заслужив пілковиту реабілітацію в низкиніх «гріхопадіннях». Між іншим Грушевський вимагав, щоб Український Академії Наук було надано «всесоюзне значення» і що утримання для цієї йшло з всесоюз-

ного бюджету.— Сесія встановила що: 1. «стан видавицької наукової справи зовсім не приступимий. Наші наукові установи й окремі вчені ще не мають можливості друкувати свої праці. Отже тільки багато наукових праць», 2. що укр. наукової установи «й досі ще не мають зовсім наукової літератури, а без цього й широка наукова праця не можлива», 3. що «молоді наукові робітники при зарахуванні в штат ВУЗів по науково-дослідчій катедрі платніше одержують», 4. що «єдиний вихід з сучасних «умовин» в справі отримання грошей на видання наукової літератури це, щоб «усі асінування» ішли не через Держ. видавництво України, а «безпосереднє в розпорядженні самих наукових установ» (більше певності), 5. що останнім повинно дати право безпосереднє набувати закордоном наукову літературу та приладдя, а не користуватися для цього монопольним вісімнадцятим Нар. Комісар. Освіти, бо детерінція практика «дає негативні наслідки», 6. що треба дати наукових установ дати відповідне помешкання, яких вони не мають і т. д.

— План українізації вищого шкільництва і наукових установ, розроблений Наркомпросом і представлений на розгляд комісії законодавчих проектів, має бути таким: кожній національності її замінник у Україні, повинна бути забезпечена можливість отримувати освіту на своїй мові. Українська мова і українознавство обов'язкові предмети навчання по всіх школах, в тому числі і паніональних меншин. Але одночасно і російська мова є обов'язковою для вивчення по всіх школах в тому числі й українських. Аспіранти і наукові співробітники дослідчих катедр, ті, що готуються до професури, зобов'язані будуть на протязі 1926-1927 рр., скласти іспити в знанні української мови та українознавства. Професори й навчичі повинні будуть на протязі терміну, встановленого для повної українізації відповідних ВУЗів (яких?) перейти на україн-

ську видавчу мову. План намічає також переклад на українську мову всієї науково-дослідної праці, виданих українських наукових підручників для вищих шкіл у всіх галузях знання, перехід на українську мову всіх наукових журналів, що видаються на Україні.

— «Діло» подає, що Амвросій Ждаха відомий український мальпі, широко знаний з карток, виданих Головським видавництвом «ЧАС» (постройкі до «Чорної Ради» Куліша й укр. народів вісени) — дуже хорій і бідує. Працювати вже не може, сильно задоважившися й майже конас з голоду.

Ю-літній ювілей сценичної діяльності артиста Хв. Левицького, відомого коміка, заслуженого діяча й корифея української сцени урочисто проводили в Полтаві 25 січня.

— Як ма вже повідомляли в ч. 11 «Тризуба», на Візраїн почала повна організація образотворчого мистецтва під назвою А.Р. М.У. (Асоціація революційних митців України), «Пролет. Пр.» ч. 18 подає, що в Харкові відбулися організаційні збори цього товариства і до складу бюро увійшли такі особи: Бурачек М.Г., Горбенко, Довженко, Дрюченко й Шаронов. З утворенням бюро в Харкові АРМУ закінчила свою організаційну роботу об'єднання художників сіл УССР з осередками в Харкові, Одесі, Катеринославі, Донбасі і з Центральним Бюро в Києві.

— Відділом преси Ц. Р. КПБУ вирішено підстежити до видання українських журналів «Червоний Юрист» і «Нсовод України».

— В Харкові з 27 січня почала видаватися китайська газета «Хуз-Бун-Бао» (Китайський робітник) для обетутування китайців, що живуть на Україні. На це гроши у компартії завжди знайдуться.

У КРАЇНСЬКА ОСВІТА НА КУБАНІ.

Українське населення земель, що лежать па схід від Дону, Озівського та Чорного моря, помимо своєї досить значної (до 4 мільйонів) кількості, прийшло у загальнонаціональному визвольному рухові останнього десятиліття порівнюючи дуже мало участі.

Дещо сильніші русифікаційні впливи на населення, малі кадри дореволюційної національно-свідомої української інтелігенції, віддалене отримане положення та відсутність якого будь керуючого впливу та допомоги з культурних центрів метрополії -- все це призвело до того, що революція не викликала тут так яскравих проявів національного українського відродження, як в метрополії. Рух культурно-освітній, рух політичний повстав, однак бранувало йому розмаху, широких перспектив, добре продуманого плану. Цьому рухові зразу ж довелося перенести тягар боротьби як з різними «красивими» партійськими, так і з Врангелівсько-Ценікінським одно-представництвом. Воюючий комунізм 1919-1921 років запинив тут діянтися все те, що не носило на собі виразного благословення «російської комуністичної партії». Ніжні квіти українського відродження здаваюся до реніти загинути під чужинецькими чобітьми і на землях від Дону і до Волги зананув той же «дух», що і в реніті земель РСФСР.

Однак, прийшла внутрішня криза комунізму, прийшов цей, прийшла політика загравання із національними рухами, настала «українізація України», і ось зараз українське населення РСФСР знову починає проявляти свою національно-культурну та політичну активність. Воно домагається української школи, книжки, вреси, домагається впливу на адміністрацію, домагається «українізації», домагається присуднання до соціальної України...

Падівичайно цікаві матеріали до цього подає совітська преса. Штотрафовану збірку передруків із неї в цьому січні місяці видала

на правах рукопису Громада Кубанців в ЧСР під назвою: «Українська справа па Кубані». Наводимо звідти деякі уривки.

Друга окружна партко-конференція про украйнізацію Кубані.

З докладом про роботу серед українського населення Кубані виступив тов. Поля. Він зазначив, що в цій справі до цього часу не було ясності. питання про роботу серед українського населення не ставилося ні одним райкомом округи.

Що ж ми маємо для того, щоб говорити про українізацію? Кубанський округ населяють козаки і іногородні. Як ті, так і другі — більше виходці з України. Спадають вони 76 проц. всього населення округу. Російське населення Кубані — це лінейці і населення із центральної Росії, яке більше живе в районах: Тихорецькому, Ново-Петровському, Усть-Лабинському, частинно в Кореновському. Більшість нашого населення

— чорноморці, які прибули з України. По цій причині по округу стихійно вирости сотні українських школ.

Ми маємо: 200 українських відділ Кубрабфаку, два українські курси в Педінституті, викладається українознавство в педагогічному технікумі, цілком український педагогічний технікум в ст. Полтавській, в деяльках десятках російських школ викладається українознавство, маємо книгарню державного видавництва України, українські літературні союзи пролетарських письменників «СІМ» і т. д. Маємо і українську газету «Радянський Станишин». Як відноситься до них українських установ і організацій населення? Більша частина вітає українізацію, але частина стоїть проти. Іноді хлібороби ще висловлюють те, що вони бояться, як би за цю українізацію не називали їх «самостійниками», «петлюрівцями» і т. д....

**Постанова про роботу
серед українців Пів-
нічно-Кавказького
Краю.**

I. В галузі шкільної роботи. В округах і районах з українським населенням необхідно зробити перехід викладання в школах на рідній українській мові населення. Сітка шкіл повинна будуватись на принципі пропорційності між другими національностями, що заселяють округ чи район і т. д. Район з більшістю українського населення необхідно забезпечити українською інспекцією по народній освіті. Школи українізувати, коли є згода батьків учнів.

У вага. Для успіху проведення українізації шкіл треба популяризувати раціональність і корисливість павчання в школах на рідній мові населення. Українізацію шкіл проводати тоді, коли є можливість і підготовлений учительський персонал, який зможе навчати в школі на рідній мові.

II. В галузі політико-освітньої роботи. Позаяк культурно-освітня робота серед українців до цього часу велася слабо, необхідно:

а. відкрити українські літературні спільноти нечисленності,

б. при відкритті літературних керуватися темік як принципами, які положені в основу для перевода шкіл,

в. в хати-читальні дати українську літературу і газети, практикуючи голосне читання в хати-читальні на українській мові.

г. зав. хатами-читальними в селищах, де більшість українців, повинні володіти українською мовою.

г. постачати хати-читальні українським революційним репертуаром,

д. поширити в масах населення українські революційні пісні.

ІІІ. Піонерський рух. Вести роботу по українізації піонерської роботи.

IV. В галузі роботи серед жінок і комсомолу. В районах, селищах, і селах, де переважно населення

українське, роботу серед комсомолу, позапартійної молоді і жіночества вести переважно на рідній мові.

V. В галузі радицької роботи. Визнати необхідним скласти комісії для вивчення питання про перевод діловодства радиціаріату на українську мову.

VI. Доручити Красному Бюро українських партсекцій організувати в м. Ростові українську газету для обслуги всіх округів краю.

VII. Звернути увагу округів на необхідність поширити роботу серед українського населення. Тов. Чапала розробити спеціальні вказівки. Зав. Укр. Секц. Чамана. Затверджено зібранням колегії агітору Крайкому РКП (б). Протокол ч. 33 від 11-12 листопаду 1925 р. Секретар Агітору Крайкому Ганіковський.

**Низовий Статистичний
апарат України.**

Під такою назвою надруковано статтю С. Манського в Харківському Статистичному Бюллетені ч. 1 за вересень я. р. Стаття реферує висліди обслідування службового персоналу совітської статистики і, на підставі даних про національність та рідну мову статистиків, сформулюється «можливість та потреба вживання української мови в бланках та формularах, що по цих додатках дозволяється».

Будемо ж разом з С. Манським добромисльно надіятися, що нині в час такої всесвітньої розголосленої «українізації України» — висока влада совітів таки міцностіво розрішить вживати на бланках оточу «мою»... звичайно оскільки інтереси світової революції не вимагають бланків «на общесоюзном языке». А поки що дозволимо собі повісті тут із статті дани про національність та партійність, що дають можливість робити певні висновки про цю частину совітського урядового апарату.

«Всього райстатистиків в УССР

чиситься інші 647 душ, з них українців - 561 (86,7%), росіян - 36 (5,6%), інших національностей - 30 (7,7%). Що ж до яків мови, то 533 рябстатистики (82,4%) показала свою українську, 101 (15,6%) - російську і 13 (2%) інші мови. Отже деяка, правда незначна, частина українців вживаває російську мову за яків мову.

Найбільша кількість рябстатистиків українців припадає на Чернігівщину - всі 100% і Полтавщину - 97,7%. В останній цікаво зазначити, що за свою яків мову вважають українську 98,8%, себто частина рябстатистиків росіян теж розмовляє українською мовою. Губерній, по яких відсоток українців зменшується - це Одеська і Донеччина. В першій українців 70,5%, а в другій - 66,1%.

Цілком окремо перебуває автономна Молдавська ССР. В ній українців 36,1%, росіян - 18,2% та інших 45,4%. Проте українською мовою володіють 81,3% всього складу рябстатистики.

В справі партійної пріналежності рябстатистики поділяються так: комуністів 1,2%, комсомольців - 5,7%, позапартійних 92,6% і партійна пріналежність нез'яснована - 0,5%. Кількість комуністів волетатистиків в РСФСР (7,2%) вища ніж в УССР, але комсомольців трохи низча (1,1%). Найбільша кількість комуністів рябстатистиків припадає на Донеччину - 3,1% і Харківщину - 3,0%. Цілком бракує звізку з партією у рябстатистиків АМССР, Полтавщини, Одеської, Ніжинської та Волині. Комсомольців теж більше за все на Донеччині - 13,6%, далі на Чернігівщині - 12,7%, Харківщині - 10,4% і Катеринославщині - 8%. Зовсім немає комсомольців в АМССР та Волині.

Бачимо отже, що позовий статистичний апарат має виразно український і некомуністичний характер. Цині так, як і в давніші часи скромна і непомітна та проте важка для всестороннього пізнання України статистична праця притягує до себе українських інтелігентів. В це «время люте», ідуть

войні віляхом яким йшли колись статистики-громадяне Русов, Грінченко, Глібів, Шербина, Самойленко, Конюбинський.

Т. О.

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

22 січня в Празі, 22го січня, в день національного свята проголошення IV-їм Універсалом Центральної Ради незалежності України (1918 р.) і акту злуки земель України (в 1919 р.), установлено було заходами Комітету українських об'єднань чиншальників організації та Гесубчинсько-Демократичного Клубу святочну Академію, присвячену цим незабутнім в історії України подіям.

Академія зібрала багато гостей - громадян, українців різних партій, що зановили велику залю Сміховського Народного Дому.

Академія відкрилася довіщим, дуже змістовним рефератом проф. О. Лотонього, який широко й яскраво омітна історію засновання обох в. ліків артів.

Після реферату хор Ukr. Недатогічного Інституту під орудою галицької диригентки пані Н. Ішурівської виконав «Молитву» Іненка («Боже, Великий, Единий») і «Торжествену Кантиту» Людкевича, а молодий гарний тенор Базилевич дуже чудо прославив «Колоскову пісню» Людкевича на слова Карманського.

Артистка Наталя Дороненко виконала «Пролюб» до «Мойсея» Франка і Шевченків «Ісааком» («Боже, нашими ушима»). Незвичайна, просто дивовижна для інівки експресія і сила, з якою виконала вона свої декламації зрушили серія присутньої публіки і підняли патріотичний настрій аудиторії, що бурхливими, сплесками вітала артистку.

По декламації п. М. Самойлович, улюблений бас Гірсько, емігрант, прекрасно відстіяв «Летьманні, гетьмані» і дві арії з «Запорожці за Дунаєм».

Закінчилася Академія національним гімном українським.

чеським і словацьким виконанім хором Недаг: Інституту.

Зібрана чисельна публіка широ- приймала всіх виконавців і не- радо, в підвищенню святочному настрою по скічченні програму, залишила заливо, де відбулася Ака- демія..

І. М.

Резолюція закордон- ніїї делегації україн- ської соціаль-демократичної робітничої партії в справі реєм- трації.

Революційний рух, що виник на українських територіях в звязку з світовою війною, поставив на порядок денів не тільки соціальні, але й національні потреби широких працюючих мас україн- ского народу.

В основі боротьби за національне визволення лежить боротьба за демократію, за соціальні та політичні домагання пригнічених мас. Тому з вибухом революції визвольний рух на Україні відразу набрав виразно національного характеру. Шість 300 літнього чуженационального панування всі верстти українського народу селяни, робітники, демократична інтелігенція об'єдналися під гаслом самоозначення, самостійності України. В р. 1918 повстала незалежна Українська Народна Республіка, що склалася з територій, які належали раніше до Росії та Австро-Угорщини.

Зовнішні ворожі сили, які не хотіли визнати прав українського народу на незалежне життя, безперестанно восеними походами на Україну надавали революційну силу українській нації і підсилювали українську державність. Проти української демократичної республіки виступили армії московських більшевиків, російських реакційних генералів, армії польські й австрійські. В результаті територія України була захоплена Росією, Польщею та Румунією.

Переможці не задоволилися самою окупацією, але вживають з року в рік нових засобів терору і переслідувань проти учасників ук-

раїнської визвольної боротьби. В наслідок цих подій тисячі українців опинилися за межами своєї землі, як політичні емігранти.

В протилежність російській, в переважній більшості монархичній еміграції, українська еміграція ії в якому разі не може бути підпорукою монархизму, як по складу, так і по своїй національно-визвольній ідеї, в основі якої лежать демократичні стремлення широких народних мас до самоозначення. З огляду на це при існуванні в сучасний момент реакційних режимів на Сході Європи, українська еміграція має загально-європейське значення, особливо в звязку з перспективами перебудови відносин на Сході Європи на демократичних підставах.

Українська еміграція не припиняє раз початої боротьби за соціальні і національні домагання українських мас, вона своюю політичною роботою за межами України старається виконати свою повинність і відповісти тим сподіванням, які на неї покладає український народ. Українська еміграція має нерозривні звязки з рідним краєм, з своїм народом, вона є перед цілим світом іночим доказом чуженационального панування українського народу.

Крім політичної праці українська еміграція провадить на чужині культурну роботу, зокрема в заснованих в Чесько-Словачькій Республіці вищих школах. Члени діяльності цих шкіл з постійним докором і ганебою для тих держав, які, захопивши територію України, іонізували або зовсім знищили українське націльництво.

Вся діяльність української еміграції особливо турбус російських більшевиків, які хотіли дезорганізувати і морально знищити українську еміграцію і для цього користуються в своїй пропаганді гаслом «шовороту до дому».

Але вже самий політичний характер української еміграції є запорукою того, що ніякі заходи не зможуть пісі міграції знищити й деморалізувати, поки не здійсниться її домагання на українсь-

ніх землях, бо як тоді вона стає безпредметовою і зайвою.

Українська соціаль-демократія констатує, що в сучасних умовах життя українського народу під російським деспотичним і терористичним режимом поверг укранинських емігрантів на Україну з неможливий.

Ноодиноки випадки повороту окремих осіб із еміграції тільки підтверджують неможливість рееміграції, коли взяти на увагу, якою ціною ці люди мусять здобувати право на поворот: емігранти, які зголомлюються до повороту вsovітських місіях, зустрічають нечувані перепинки й труднощі з боку большевицької влади, від них вимагають зобов'язань, які понижують гідність людини й етично недопустимі. Але її, що підписали репетиторські заяви, вернувшись на Україну, зустрічають абсолютну неможливість праці, ностітку загрозу переслудувань, тюрем, заслання за межі України й фізичного знищенні з боку антидемократичної окупантської влади.

Українська соціаль-демократія, висловлюючись проти втручання чужих імперіалістичних сил до внутрішніх справ України, вважає, що тільки шляхом організованої праці української еміграції з одного боку і визвольного руху на території України з другого боку, можуть на нашій землі утворитися умови демократичного режиму, при яким буде можливою й потрібною ліквідація української еміграції.

21 січня 1926 року.

«Ревізор» в П од е б р а д а х . Заходами місцевого артистичного гуртка відбулася в Подебрадах вистава «Ревізор», поставлена п. Загаровим при участі його, п-ї Солов'їв та п. Базилевича. Вистава за постановку цієї річі з аматорами було підприємством дуже ризикованим, але п. Загаров з честю довів своє завдання до кінця і наивисоку аранжована вистава пройшла дуже добре, а убрации та постановки просто не вимагали нічого кращого. Крім вищезгаданих артистів, ще

варто відмітити п. Сувчинського (Бобчинського) та п. Холодного (Земляника), що артистично провели свої ролі. На жаль сам переклад п'єси заставляє бажати країного.

— Конкурс на посаду Завідуючої укр. Цитичим Притулком в Горніх Черношинах під Прагою оголошує Управа Притулку. Від кандидаток вимагається: 1. певний виховавчо-педагогічний стаж із знанням основ гигієни, 2. вміння керувати господарством притулку та вести господарську грошуєву відчитність, 3. рекомендації певної української громадської організації або відомих укр. громадських діячів.

У м о в и п р а ц і : платня 100 кч. на місяць, готовий харч та помешкання.

Близькі інформації подає, як рівно ж приймає зголосження особисто і листовно, канцелярія Укр. Нед. Інституту в Празі, Smichov, Malatova ul. c. 19.

В ПОЛЬЩІ.

Громада Українів в Законанім 3-го по-того с.р. внесла таку постанову: «Прочитавши в ч. 3-26 «Ради» від 31 Січня 1926 р. вступну замітку з приводу світа 22 січня, яка стається обернити польсько-українську еміграцію в очах галицького громадянства, обвинувачуючи її в зраді національних ідеалів, Громада Українів -Галичан і Наддніпрянців, замешкалих в м. Законанім і в Ново-Таргеськім повіті, висловлює своїй рішучий протест проти сіціяня позгоди між віддамами одної нації і проти ширення інсінуацій, які можуть іти лише на користь ворогам українського народу. Рівночасно висловлюємо падло, що українське громадянство по цей бік Збруча зуміє покласти край подібним погідним виступам. За Громаду: Михайло Гикавий, С. Оракеховський, Рожко-Орлянський, Тимотей Рибак і І. Навроцька».

Як інформує «Кур'єр Польський» (23.1.26 р.) в лютому в Москві має вийти книжка Троцького «Мир в Берестю Іловським». В тій книжці Троцький хоче показати підлідну для совітів політику Зінов'єва в часі заключення того миру. В більшевицьких колах вважають, що вихід в світ цієї книжки буде сигналом до остаточного упадку Зінов'єва.

Академія з нагоди 5-ої річниці існування Української Студентської Громади у Варшаві. Українська Студентська Громада у Варшаві належить до найстаріших студентських організацій післяміграні.

12-го березня б. р. святкуватиме вона 5-ту річницю свого існування. Програм святкування мають заповнити академія і таєчна забага. Академію передбачається влаштувати в Українському Клубі у Варшаві. окрім українського громадянства мається, на увазі запросити представників польських академічних організацій, студентства польського, білоруського, російського, болгарського, чеського та ін., з яким місцеве студенство підтримує статі зносини. окрім офіційної частини і реферату про п'ять літ життя Громади, програм академії заповнить виступи студенського хору та ін. Помешкання клубу мається на увазі уძекорувати виставою праць членів Громади, а особливо працями гуртків: мальїрів, політехніків та ліепінків. Підготовчу працю до академії провадить спеціальна комісія. Українська студентська Громада у Варшаві добре знає більшій частині нашого студенства післяміграні. Значну роль відіграла вона в перетранспортуванню українського студенства з різних осередків скучення підпілів післяміграції у Польщі, головним чином з таборів інтернованих, де затворники академічних центрів, передовсім до Подебрад і Праги. Свою історію варшавська студентська Громада частично занотувала в своїму органі «На Чужині» в

статтях «Три роки існування», «Sic transit...» та ін. Автор першої статті, закінчуячи огляд життя Громади на протязі перших трьох літ її існування, порівнює її з етаповим пунктом, з майном, який в темряві холодної чужої почі вабив до себе розкішане студенство, на світі якого йшло воно, при світлі якого, приглянувшись до бурхливого життєвого моря, пускало свій човен в тому чи іншому напрямку.

I. -ЦІЙ.

Концерт-балль у країнського студенства. Шо року Союз Українських Студентів-Емігрантів у Польщі влаштовує свій репрезентаційний концерт-балль. В біжучому році цей «великий концерт-балль» мав відбутися 11-го лютого б.р. в салі т-ва техників (бул. Чаньково, 5), з участию українського хору, оркестри-мандоліністів, а також відомих артистів.

У ФРАНЦІЇ.

Свято незалежності в Омекурі. З ініціативи Культ.-Освітнього Т-ва Омекурська колонія 30 січня ц. р. святкувала день проголошення самостійності України. Розпочато вечір було промовою одного з громадян, що нагадав коротко історичний перебіг одновладдя української державності. Цією промовою хор проспівав «Віра і Маті» і «Ще не вмерла». Цими масою присутніх було пофіто гучним «слава». Далі йшли хорові й солові співи, декламація.

Як завиди Культ.-Осв. Т-во запрошує на свята представників різних національностей, у яких і цього разу залишилося добре враження. Для гостей програма вечора завжди друкується французькою мовою. Цією виконання програму свята, уряджено баль, які про його дуже весело, бо французьке суспільство радо відкликається на такі свята, що мають свій специфічний українсь-

кий характер, і приходить на вечір цілою сім'єю.

Треба відмітити, що на цьому святі багато було присутніх візничих інженерів заводу, де працюють наші люди.

Омекурець.

В КАНАДІ.

— Свято державності України в Вінницегу. Проба українського Народного Дому в Вінницегу з обходженням свята державності України та соборності, як всенаціонального українського свята вдалася як найкраще. Святочний обхід відбувся в неділю 21 січня увечері. Власне свято розпочалося ще з рана, коли парох української православної парафії у Вінницегу вч. прот. С. Савчук сказав таємчу проповіль про самостійність й соборності України, а після служби Божої відправив ініахиду за борців, що віддали своє життя за волю України. Академія відбулася в салі укр. правосл. церкви, що була заповнена синами та дощуками України, що прийшли в святочному настрою, аби перенестися духом на далеку Україну у давній город Київ і побачити очима своєї душі, що там було в цей пам'ятний день. Виступило чотирі промовці з рефератами (Мир. Стечинич, ген. В. Сікевич, Б. Свистун і Т. Д. Ферлеї). Найяскравішою була промова ген. В.

Сікевича, який оповідав про ті події, як очевідець. Хор, уміло підібраними піснями як хоровими так і голосовими, а також і драматизації — підняли настрій зібрання.

Обхід 22 січня був одним з найкращих, які після обходила укр. громада в Вінницегу. (За «Укр. Гол.»).

— Розвій Українського Інституту і м. Петра Могили в Сакатупі. Український Інститут, заснований в 1916 році, містився в маленькому будинку, який випливався, та мав лише 10 питомців. За дев'ять років свого існування, завдячуячи енергійній праці його провідників та дружній моральі з матеріальній підтримкою наслідження, він розвинувся в ідеї більшу пародию інституцію на американському континенті. Тепер Інститут міститься у величезному власному будинку, пристосованому до підлітків یавчання. Купівля, перебудова та оборудування цього будинку виносила суму в 70.000 долірів. Вся сума з початку випозичена до минулого з'їзду який відбувся 8 грудня 1925 року, нині вже виплачена з добровільних датів канадських українців.

— В Канаді ведеться енергійна компанія по зборі добровільних датів на силату боргу Українського Православного собору в Вінницегу.

З МІСТ :

Париж, неділя, 28 лютого 1926 року — ст. I. Б. Іванильський.
Обезліснення України — ст. 2. Віля Української Автокефальної Церкви —
ст. 6. К. Н. — Ч. 11-ий З'їзд РКП — ст. 9. К. Манісевич. З пам'ятого недавнього минулого — ст. 14. Емігрант. Думки емігранта
ст. 16. О. Даудовська. Безробіття в Польщі — ст. 19. З літера-
турного сугта — ст. 20. Хроніка: З Великої України — ст. 24. Ук-
раїнська освіта на Кубані — ст. 26. Т. О. Низовий статистичний папірат
України — ст. 27. В Чехословаччині — ст. 28. В Польщі — ст. 30. У
Франції — ст. 31. З Канади — ст. 32.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. №15. Paris XIII.
Редактор В. ПРОКОНОВИЧ. Адміністратор: Іл. РОСЕНКО.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Société Anonyme Imprimerie de Navarre, 5, rue des Gobelins. Paris.